

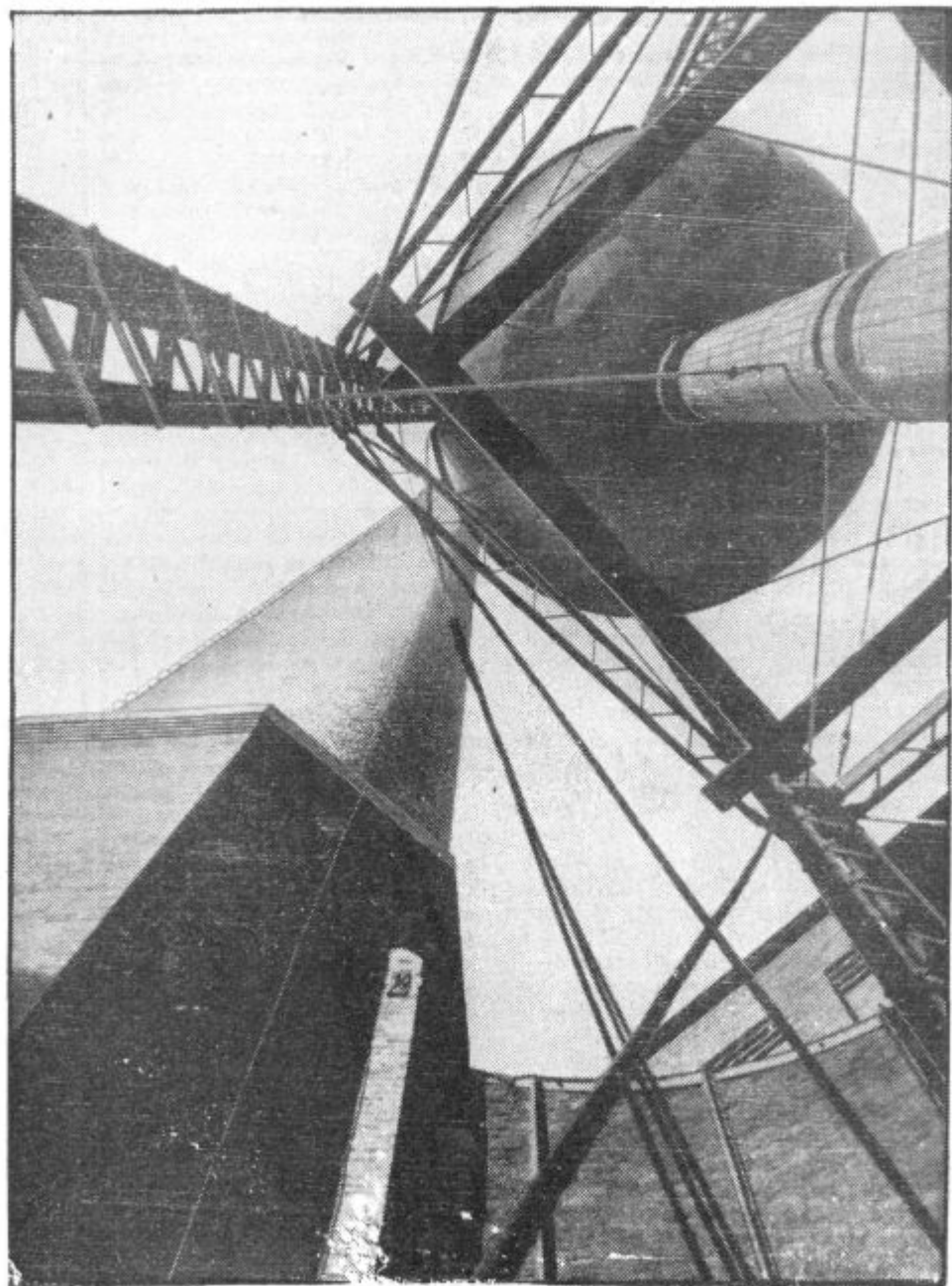
ŽIVLJENJE IN SVET

TEDENSKA PRILOGA PONEDELJSKE IZDAJE »JUTRA«

ST. 15.

V LJUBLJANI, 30. NOVEMBRA 1935.

KNJIGA 18.

LEPOTA TEHNIKE

P U B E R T E T A

DR. MAKS KREMŽAR

N A D A L J E V A N J E

Problematika spolnega vprašanja obstoja v tem, da se javlja spolni nagon pri človeku prej, preden se pojavi želja po otroku, zaradi tega ne ve, kaj bi s spolnim nagonom počel. V dobi, ko je mladoletni sam še nastajajoče bitje, je popolnoma razumljivo, da posledica spolnega občevanja, ploditev, ni zaželjena. Moramo pa pripomniti, da ima spolno občevanje, akoravno leži njegov bistven biološki smisel v ploditvi, to se pravi v ohranitvi vrste, svojo opravičenost, četudi mu p'oditev ni smoter, smatrati ga moramo kot zadovoljitev zdravega nagona in za najvišji izraz ljubavne zveze med dvema človekoma. Prisoditi mu je znaten pomen tudi tam, kjer porajanje potomstva ni hoteno. Vzlic temu je uveljavljanje spolnega nagona spojeno z odgovornostjo nasproti sebi in nasproti svojemu ljubavnemu sodrugu.

Oni, ki zahtevajo brezpogojno zadovoljitev spolnega nagona kot povsem naravnega pojava, pozabljajo, da je to združeno z omenjeno odgovornostjo. Res, da je popolnoma prirodno slediti prirodni nagonu, toda prav tako je naravno, da smo si glede nagonov na jasnem in jim ne sledimo slepo, temveč, da jih skušamo obvladati in, da potešitev nagona spravimo v sklad — nekako — s celotnim hotenjem, zavedajoč se ravno na področju spolnega izživljanja odgovornosti.

Brez dvoma je torej, da ne more biti govora o kakšni le deloma zadovoljivi rešitvi seksualnega vprašanja, niti pri prosvetljeni velikomestni mladini, da se iz tega vprašanja porode marsikateri težki konflikti. Često ne dopuščajo vnanje prilike, da bi negovali zdravo ljubavno razmerje in se poslužujemo malo razveseljivih pripomočkov. Ne maramo prikrivati, da nimamo nobenega povoda ne iz zdravniškega niti iz mladinsko vzgojnega stališča priporočati predčasnega spolnega občevanja. V splošnem se spolni nagon pred 19.20. letom ne uveljavlja s tako silo, da bi zahteval brezpogojno potešitev. V posrednih primerih dozori pri mladoletnih ljubavno razmerje v točki meri, da smatramo telesne odnose za nekaj pov-

sem naravno-danega. Odločiti se bo moral končno vsak mladenič, ki se zaveda odgovornosti, pač sam. Izogibal se bo lahkomišljenih in prenaglih zvez in se vzdrževal toliko časa, dokler ne bo našel človeka, ki mu bo popolna izpolnitev; kjer mu bosta medsebojna ljubezen in spoštovanje nudila dovolj jamstva za vredno in stalno zvezo, ki jo to sklenil: zdravim telesom, utrjeno voljo in nepokvarjenim veseljem.

Ako se lotimo vprašanja, ki obravnava spolno življenje, brez predsodkov in se potrudimo, da v spolnem občevanju ne vidimo nekakega mystično-tajinstvenega dogodka niti brezpomembnega trenutnega ugodja in se zavedamo, da skriva v sebi globoko čuvstveno in doživno vrednost in, da stavlja krepke medčloveške vezi, moramo stremeti za tem, da mladoletni ne bo prehitro sklepal zvez tolikšne dalekosežnosti. Tudi splošni duševno-duhovni razvoj, ki črpa svoj najjačji zagon iz mladostne razposajenosti in iz širom odprte bodočnosti, trni radi prerane zveze in neknadne otopelosti v ljubavnem doživljanju.

Mnoga prezgodnja ljubezenska razmerja se ne sklepajo iz neke notranje potrebe, marveč zaradi zapeljevanja od starejših ali pa so temu vzrok vnanji motivi. Skomina, da bi odkril veliko skrivnost, da je že vse doživel, da razgovarja o spolnih vprašanjih kot večšček, da dokaže sebi in drugim svojo »moškost«, tira marsikoga k zgodnjemu spolnemu občevanju, kar se pri nevlivanem razvoju ne bi dogodilo. Često ima važno vlogo strah, da ga ne bi tovariši zasmehovali zaradi »nedolžnosti« ali pa celo, da bi ga imeli za homoseksualen, češ, da ni še nikdar občeval spolno. Zmotno mnenje, da spolna vzdržnost škoduje zdravju, je med mladino zelo razširjeno.

Med polzkuse, kako odpomoči spolni napetosti brez ljubavnega občevanja, spada na prvo mesto onanija. Onanija, ki jo opažamo včasih pri otrocih okoli 4. leta, nima v našem smislu seksualnega značaja. Najboljše zdravilo je, da gremo mimo dejstva, kakor da ga ne bi opazili. V redkih primerih, kjer se izprevrže v bolezen, je treba zdravniške pomoči.

Onanija v predpubertetni dobi in rani pubertetni dobi tudi nima izrazito spolnega značaja. Zasluge zanjo imata slab vzgled in zapeljevanje. Zlasti v šolskih razredih, internatih in oskrbovališčih, čisto pod vodstvom starejših šolarjev, je v navadi skupno in medsebojno onaniranje, ki je v glavnem dano pomiljen-u. Številni primeri seksualnih prestopkov, ki jih posnamemo iz zapisnikov v višjih razredih, pričajo dovolj jasno, koliko odločajo pri skupnih onanističnih aktih in drugih seksualnih nesnodobnostih igravkastih motivi in nekam razposajena želja po izpraznitvi nekopičenih sil dočim pravi seksualni doživetki komaj pridejo do zavesti, marveč utrinlejo v neki polzavesti.

V kasnejšem pubertetnem razvoju dobiva onanija že jasnejšo seksualno značko in se večinoma gnaja z erotično fantazijo. Ta poizkus pri človeku, ki hoče premostiti spolno napetost brez odgovornosti in težav, nam predstavlja tako bližen izhod, da ga moramo smatrati skoroda za naraven dopodek ali zomejitvijo, samo kot prehodni pojav v neki dobi spolnega razvoja. Onanija je češča, kakor se je nekaj mislilo vsekakor pa ne tako pogosta kot trdijo nekateri danes. Dolgo časa je o onaniji prevladovalo zmotno mnenje češ, da je izraz bolezenskega nagnenja, da je zdravju zelo škodljiva in da vede pred vsem do živčnih in duševnih bolezni. V nemenu, vcepiti mladini strah pred onanijo, je bilo to naziranje razširjeno z besedo in tiskom, a le v škodo.

Pretežni del mladine se čuti zaradi onanije moralčno potr. Ta način sprostitve nagona, ki ga ima mladoletni za protinarnavnega, vodi očitke. Stalni boj, ki se vrši največkrat zaman, med samoovladanjem in porazom, sramota, da ne more zasopodovati nad seboj, poveča depresijo in ograža spoštovanje do sebe. Venomer, brez pravega poguma započeti boj, ga napravlja prhkega in strah pred novim neuspehom lomí odpornc silo. Končno se mladoletni opríme mnenja, da je zapadel tej razvadi brez onanija na rešitev, da je slabí in manjvreden individuum. Zagotovilo, da onanija ni bolezen niti prepreha, učinkuje že dovolj pomirljivo. Kraj tega pa ne smemo prezreti, da je onanija, zlasti ako se je razrasla v navado, pojav, ki ga ni omalovaževati. Onanija je in ostane slabost, prinamoček v silí, ki za je treba premagati. Čeprav jo smatramo za prehodno fazo, mora spolni razvoj

iti za tem, da se je reši in ne ostane na tej stopnji. Pobijati jo je treba samo na ta način, kakor vsako drugo slabost, da ne pričakujemo preobrata na mah; do cilja pridemo le s potrpežljivostjo, pogumom in vztrajnostjo.

Razprave, ki se tičejo onanije in spolnega vprašanja vobče, spadajo k zrelostnem razvoju. Najbolje pomagamo mlademu človeku s tem, da mu odkrito prikažemo vse težave in ga pomirimo z besedami, češ, da ne tiči osamljen v zagati, da ni sam, ki se bori za jasnost v tej zmedí, da smo morali sami vršiti enake boje, da imamo tudi odrasli venomer opraviti s konfliktí, skoravno z nekoliko drugačnimi vrašanjí in končno, da je človeška naloga pač večna borba. Te vrste pamerjenost mu bo še najbolj služila, iz katere bo črpal pogum in moralno silo.

Glavna nevarnost dolgotrajne onanije obstoja v tem, da zapeljuje mladega človeka v sebičnost, da ga zaklene pred družbo in vodi v osamljenost. Na tako važnem polju, kskor je ljubavno življenje zadovoljujoče se s tako udobnim nadomestilom, izgublja mladi človek stik z družbo, obenem pa mu peša nagib, da bi se potegoval za obojestransko ljubezen in razvil dragocene socialne lastnosti. Ni jih malo, ki zavzamejo nasproti družbi brezbrizen položaj. Mučí jih predstava, da se jim njih skrivno ukvarjanje bere na licu, da so za vlogo ljubimca nesposobni in, da so trošili svoje sile po nepotrebnem. Odtušujejo se svežemu, utrinajočemu življenju, deprimirani in ohrtjeni v se pomnožujejo vrste samojedcev, hypohondrov in pesimistov.

Kakor je onanistična faza prehodni pojav v seksualnem izoblikovanju pubertarajočih, tako so tudi homoeotična in homoseksualna (istospolna nagnjenja in zveze večinoma le prehodne stopnje neizdiferenciranega, nedozorelega nagnonskega življenja v razvoju k dokončni heteroseksualni (dru-gospolni) utrditvi nagona.

D A L J E

V članku o kriminalnem in umetnem splavu poravi.

Str. 228 stolpec prvi vrsta 7 ... kriminalnosti (ne kriminalistike).

Str. 228 stolpec prvi vrsta 36 ... pri tve in nezakonski materí).

Str. 228 stolpec drugi vrsta 45 ... deviza (ne devica).

Str. 234 stolpec prvi vrsta 35 ... proti boji volji. Boljše le stvar razumevanja da je zdravnikova i tega ... Ta izrek je bilo po boji volji zaradi bil somotoma upuščen, k se boja volja začela le nima cenzorja).

M A R K T W A I N

Dne 30. novembra poteče sto let, kar je v Floridi (Missouri) zagledal beli svet Samuel Clemens Langborne, s psevdonimom Mark Twain. Za to slovesno priložnost je že lani mednarodno društvo »Mark Twain Society« izdalo knjižico z naslovom Cyril Clemens: *Mark Twain and Mussolini*. Delce prinaša spomine sedmih pomembnejših občudovalcev velikega humorista: to so Duce, Bernard Shaw, Galsworthy, André Maurois, G. K. Chesterton, John Drinkwater in predsednik Roosevelt.

Duce je izjavil, da pozna vse Twainove spise, ki so prevedeni na italijanščino, in celo še nekaj takih, ki niso poitalijanjeni. Najbolj navdušen pristaš Twainove Modrice pa je predsednik Roosevelt, ki je odgovoril ravnatelju omenjenega društva: »Vedno sem se štel za srečnega človeka, da sem v mladosti imel priložnost srečati Marka Twaina. Že tedaj sem bil in sem še sedaj vnet častilec njegovih knjig.«

*

Hoteč osmešiti slabost svojih sodobnikov, je Francoz La Bruyère napisal svoje »Caracteres«. V portretih, skoro v miniaturah, je znal podati na stotine podrobnosti s čudovito točnostjo. Mark Twain je šegaril na mrzlo, po ameriško, na račun svojih rojakov. Prav nič se ni obotavljal smešiti njih manije in napačnosti, ki se držijo kajpada tudi drugih narodov.

Eden zgled njegovega načina, pri nas doslej neznan, je natisnil list »Buffalo Express« 11. sept. 1870. Tu hoče dajati v šaljivi obliki nauke ljudem, ki si, čeprav so daleč od vojaških operacij, lastijo pravico nizati kritike in celo deliti dobre nasvete. Že v rimski dobi se je Titus Livius dvignil zoper one, ki so med vojno uganjali zgolj domačo strategijo. Nič se ni spremenilo, strokovnjaki za pečjo se pojavljajo vselej, bržko se vnamejo sovražnosti na naši krogi.

Za francosko nemškega spopada l. 1870 se je Amerika odlikovala s fantastično domišljijo. Tiskalo se je obilo neumnosti. Eni so svetovali Nemcem, kako naj pospešijo svoje pohode naprej, drugi pa Francozom, kako naj odbijejo grozečega sovraga. Zlasti so novinarji vedeli mnogo »pametnega« povedati med obleganjem Pariza. Da bi dal po prstih raznim perogrizom, je Twain, že eno le-

MARK TWAIN (lesorez E. JUSTINA)

to solastnik in soravnatelj prej omenjenega dnevnika, natisnil zemljevid, načrt Pariza in okolice, ki je kazal vse kraje narobe. Pa občinstvo ni opazilo potegavščine. Zemljevida menda ni pospe, njegov životopisec Paine v svojih treh spisih.

O Twainu kroži cel niz anekdot. Ena ga predstavlja za knjigoveza. Čeprav se v Severni Ameriki na splošno v uradih mnogo ne pisari, se je moral Twain nekoč vendarle legitimirati. Na vprašanje po poklicu je humorist odvrnil: »Avtore Uradniku je bila ta beseda neznan in je vprašal, kakšne opravke naj si misli pri tem.« »No, knjige delam«, reče Twain. »Grozno, to hlastanje za nas'ovi se oglasi vrli uradnik, »pri nas pravimo moču, ki knjige dela, kratko in malo: knjigovez«. Mark Twain je nato dobil uradni izkaz z opombo, da je »knjigovez«.

*

Pri nas ta Jankee ni neznan. Štebingerjeva bibliografija našteva za l. 1902-12 pol strani naslovov iz njegovih črtic, objavljenih po naših dnevnikih in mesečnikih. Vmes je tudi knjiga, ki jo je priredil F. Plemič-Kleinmayer: *Kraljevič berač (1910 in 1919)*. »Omladina« je dala na svetlo Mulačkov prevod mladinske knjige »Mali klatež Tom Sawyer« ki je lani izhajala tudi v beografskem »Vencu«. Urednik Podržaj je v »Jutranjih Novostih« priobčil n. pr. prispevek »Duševni utrinki pri dveletnih otrocih«

(25. II. 23), dalje »Srake« (25. III. 23) itd. Mnogo črtic najdeš v »Jutru«, »Ponedeljku«, »Slovincu«, »Ponedeljskem Slovincu«, »Mariborskem Večerniku«, V »Priatelju« sem aprila meseca videl

svoj prevod »Šoje«, M. S. (lavčeva) pa letos v »Žiki« več pripovedi, n. pr. »Prístni mehikanski srboritnež«, »Mr. Williams in nevihta«, itd.

A. D.

DOM PODEDLJIVIH LASTNOSTI

STO LET STANICNEGA JEDRA: ENO NAJVEČJIH DOGNANJ ČLOVESKEGA DUHA

L 1831, je odkril angleški botanik Robert Brown v stanicah orhidej mehurčkom podobne tvorbe, stanična jedra. Nekoliko let pozneje je to odkritje objavil, torej je ta stvar znana prilično sto let. Brown še ni bil sposoben, da bi uganil, kakšen pomen ima njegovo odkritje. Sploh nobeden izmed tedanjih prirodoslovcev bi ne mogel slutiti, kakšne lastnosti in kakšen pomen se skriva v neznatni tvorbi organizmov, za to je bilo treba dela sto let.

Ko so dognali, da sestojijo vsa bitja, živali, kakor rastline iz nekih praprvin, ki so jih imenovali stanice, je trajalo še desetletja, preden so to dejstvo dobro spoznali. Vse, kar sestavlja živo stvar, sestoji samo iz stanic ali izločin teh stanic (n. pr. kosti, roženina, lasje, žlezne izločnine i. t. d.). Stanica je tedaj kaj mnogolična tvorba. Lahko se razvije v mišico, kakor v čutilo, krvno telesce ali v rastlinski list. Beseda »se razvije« kaže, da je stanica sposobna razmnožitve. Iz poedine stanice, ki se razmnožuje stalno z delitvijo, nastaja organizem. A tudi poedina stanica je sposobna samostojnega življenja, kakor to vemo iz primera praživali in prarastlin.

Stanica vsebuje tedaj, kakor smo rekli, stanično jedro in ni nobene — če izvzamemo bakterije, za katere je ta stvar problematična — ki bi jedra ne imela. Jedro je torej nekaj, kar stanica nujno potrebuje za svoje življenje. In res se je pokazalo, da skoraj noben stanični življenjski pojav ni mogoč, če ji jedro odstranimo.

Najvažnejši med temi pojavi je pač delitev. Brez delitve ni razvoja. Če opazujemo sedaj skozi mikroskop delitev, vidimo, da je začetek tega procesa v staničnem jedru. V stanju mirovanja je jedro majhen mehurček, za katerem ne moremo, dokler živi, opaziti nič posebnega. Če ga usmrtimo inobarvamo z določenimi barvili, pa opazimo v njem

nepravilna zrnca, ki jih imenujejo zavoljo njihove sposobnosti do barvanja kromatin. Toda kratko pred delitvijo postane stvar drugačna. Ogrodje kromatina se stisne v tenke nitke, ki jih imenujemo kromozome.

Teh kromozomov je vedno določeno število, ki je v vsaki živalski in rastlinski vrsti konstantno, in sicer ima lahko jedro 2, 4, pa tudi dosti preko 100 kromozomov. Kakšno posebno vidno razmerje med tem številom in organizacijo bitja ne obstoji. Človek ima v normalnih stanicah 48 kromozomov. Pozneje bomo še povedali, kakšna stvar tiči za tem.

Dočim se v začetku delitve stvorijo kromozomi, se pojavita v stanici dve drugi telesci, ki sta dosti manjši od jedra in ki ju imenujemo osrednji telesci. Postavita se k tečajem stanice in od njiju gredo nekakšni žarki ali nitke plazme do jedra. Plašč jedra izgine, njegova vsebina, ki je v bistvu kromozomska, pa stoji prosto v plazmi (živi). K vsakemu izmed kromozomov stopi od osrednjih jeder posebno vlakence, tako da nastane nekakšno vretenca. V sredino tega vretenca se razporedijo kromozomi v ploščico, ki jo imenujemo ekvatorialno ploščico, in vsak izmed kromozomov se razdeli v dve polovici. Vlakna postajajo krajša in vlečejo polovici kromozomov proti tečajema. Tam se spremenijo spet v ogrodje jedra, ki ga prevleče tanka mrežica: tako sta na precej zamotan način nastali dve jedri iz enega. Med tem se je tudi stanica v svojem ekvatorju vohčila in končno razdelila v dve polovici, nastali sta dve stanici iz ene.

Kdor je kdaj onazoval ta dogodek v filmu ali pod mikroskopom, ga ne bo nikoli pozabil. Dogaja se z veliko hitrostjo in točnostjo, ne moremo razumeti, od kod sile, ki to povzročajo in kako se kuničijo za naslednjo delitev. Človek občuti, da stoji pred eno izmed temeljnih ugank življenja. Nekaj pa razume

brez nadaljnega: jedro je glavni akter pri tem dogajanju. In kakor vemo iz drugih staničnih dogajanj, jim je tudi jedro središče. Kadar deluje neka žleza opazimo kako postanejo jedra žlez njih stanic velika in polna tekočine in kako izločujejo določene substance. Če neka stanica umre, je prvi znak njene smrti ta, da dobi jedro drugačno obliko in strukturo.

A tudi v drugih ozirih je jedro nad vse važno. Oploditev, torej začetek vsega razvoja, ni na zadnje nič drugega nego spojitev jeter moške in ženske klične stanice. Čim se ta dogodek dovrši, prične nastajati novo bitje. Če si pa moške in ženske klične stanice pred oploditvijo natančno ogledamo, bomo opazili, da je število njih kromozomov le pol tako veliko kakor v navadnih stanicah. Kako so prišle klične stanice do tega, nas tu dalje ne zanima, ker je precej zamotana zadeva, da je pa potrebna polovična množina kromozomov v vsaki klični stanici, bomo razumeli brez nadaljnega, saj bi stanica novega bitja po oploditvi drugače štele dvakratno število kromozomov, v naslednji generaciji bi se število nasproti prvotnemu početvorilo i. t. d.

Raziskovalci dednostnih zakonov, ki so opazovali te stvari in jih primerjali s svojimi izsledki pri poskusih križanja so dognali, da je v vsem tem telesna

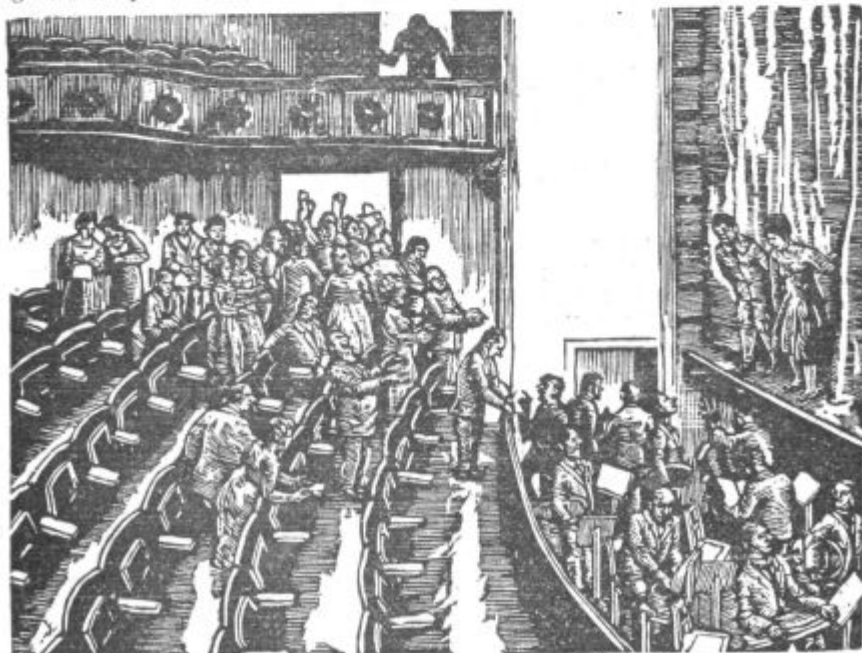
podlaga podedovanja, da imajo dedne lastnosti svoj sedež v kromozomih. Današnja znanost je v tem pogledu že tako daleč, da ji je mogoče celo povedati, na katerem mestu določenega kromozoma «sedi» neka določena dedna lastnost (To velja seveda za neko število primerov, ki s ojih razskali v tem pogledu, a stvar je tu tako nesporna, da je mogoče zgornjo trditev brez skrbi posplošiti.)

Pred sto leti gotovo ni mogel slutiti noben človek, kakšen ogromen pomen ima stanično jedro v življenju živali in rastlin. Pri tem smo navedli komaj malenkosten del vsega pomena, ki ga ima stanično jedro. A še vedno vemo premalo o njem in šele bodočnost nam bo mogla popolnoma razkriti vso vlogo, ki jo ima jedro v življenju stanice in bitij.

PO razpravi dr. H. Graupnerja — kk

VOJNA IN VOSEK

Abesinija je bila že dolga leta glavna dobaviteljica za vosek na evropskih trgih, zlasti za London. Ugotovili so, da so italijanske grožnje že pred več meseci odvrgle domače prebivalstvo od nabiranja čebeljega voska, ki ga kemijska industrija ne more še nadomestiti. Pošiljke prihajajo čedalje manjše, vse kaže, da bodo v kratkem popolnoma prenehali izvažati to snov.

R. RIEGE

PO PREDSTAVI (lesorez)

Z E M L J E N I

IVAN POTROČ

Vranem jutru so pribili na krsto pokrov, dvignili truplo z mize in ga zanesli pred kočo na nosila. Janža, ki so ga bila leta pripognila k zemlji in ki so ga zadnje noči pri mrtvi zdelale, se je prijel v prikletskih vratih za podboje, pogledal nekako zmešan v nastalo praznino v izbi in rekel napol pogrebcem napol proti sebi:

— Ona je že prestala, nas pa še čaka

Zunaj so domači ponujali vina in narezanega mesa.

Stari je prosil:

— Vzemite si, ljudje! Siromaki smo, pa vam ne moremo z boljšim postrežiti. Vi, ki boste nosili, vi le pijte! Pot bo dolga. Kje je še Rogoznica! Čujte otroci! Fefka reci Ančki in njenemu, Jaku in noscem, naj pridejo po zadušnici k Ploju.

Ančka je dvignila najmlajšega otroka v naročje, starejša dva potegnila k sebi, se postavila za krsto in rekla možu:

— Vabil bi vsak, plačevala bova pa midva!

— Nikar preveč ne hitite! Moje nosge so oslabele, da komaj hodim, je stari poprosil nosce.

Molec je pričel s pojočim glasom molitve za mrtve. Pred krsto so stopali štirje nosci, molec in nekaj otrok, ki so nosili dva lesena križa in luč. Zadaj so šli domači, malo žlahto, tujni sosedi, nekaj pobožnih bab in mlesčarice, ki so naletele na pogrebce.

Molec je molil:

— Ki je za nas križan bil. Češčena si Marija...

In procesija mu je odgovarjala:

— Sveta Marija, mati božja...

Ob cesti so ljudje zijali skozi okna:

— Mimo nesejo.

— Stari tudi že komaj hodi.

— Kaj bodo napravili s kočjo? Pravi vijo, da je vse zapito. Janža pa še ni česar ne ve.

— Dokler se bo ta držal, bo ostalo še pri starem. Pozneje bo pa vzel grunt Ploj. Saj se drži njegovega.

— Deca pa naj se razgubi služiti!

V mestu so pogrebci počakali mašnika, ki je prišel z organistom in odpel svoje.

IVAN POTROČ

Ko so spuščali krsto v jamo, je najmlajša hči Zefka zajokala po materi, Rozina dva nezakonska pa po babici. Pomolili so še za rajno žlahto, ki je tam pokopana in Janža se je spomnil na sina:

— Zmolimo še očenaš za Tuneka, ki je padel in leži bog ve kje.

Potlej so se pogrebci razgubili po zapuščenih grobovih svojcev ter odšli k zadušnici.

★

Ker je bil delavnik in še predpoldne, je bila krčma pri Ploju prazna. Pogrebci so posedli za dolgo mizo in Ančkin je naročil pijače.

— Nalijte si! je rekel tako, da se je zdelo, kakor da pijejo za njegovo.

Krčmar se je prislonil ob mizo:

— Mimo ste pokopali, mater!

— Da, je vzdihnil molec in vлил vina vase.

— Je že tako! Vsi bomo šli, ko bo prišel čas.

— Leta teko in za nami rasejo drugi.

— No, Bog ji daj dobro, nam pa nikoli hudo.

— Kje so pa oče Janža?
— Nekje zunaj so ostali. Težko ho-
dijo.

Pili so ter se znova in znova spo-
minjali Mine.

— Nismo pretežko nosili.

— Saj še ni bila tako stara, ampak
leta, delo in otroci zdelajo človeka.

— Nič dobrega ni imela na tem sve-
tu, samo trpljenje.

— Siromakom, ki smo privezani na
zemljo, se vsem slabo godi.

— V cerkvi nas strašijo s hudičem,
v mestu s policijo, doma pa z orož-
niki!

— In z rubežem!

— Kaj hočemo, je vzdihnil krčmar.

Ko se je Janža pripeljal z mlečar-
jem, so se nosci že razšli. Ostalo jih
je le nekaj, ki so radi pili zastonj.

Ančka je vrgla v očeta:

— Kako boste napravili z domom?

— Da, oče, tudi jaz sem že imel na
jeziku, je rekel Jaka, ki še sam ni do-
bro vedel, kdaj mu je ušlo iz ust:

— Mislil sem si, da bi se zdaj, ko
sem odslužil vojaščino, proti pomladi
oženil, Vraševa ima nekaj, pa bi že ne-
kako naredili, da bi prevzel.

Ančki ni šlo v glavo:

— Kaj? Vraševa ima nekaj? Le
kaj ima?

— V mestu je služila in si pripravila,
jo je branil Jaka

— Pripravila? Da, pripravila si je!
Otroka in lep glas! Sram te naj bo,
če se ne moreš na boljše obesiti!

— Ančka, ali ti je kaj storila? je
miril oče.

— Storila? Ne prikažem se pred
kočo, če ta prestopi naš prag.

Obrnila se je k Jaku:

— Ti pa pojdi služiti! Za ženitev je
še vedno dovolj časa. Ne boj se, ne
bo ti ušla!

Jaku je bilo dovolj:

— Ali nam boš ti gospodarila? Ali
nimaš svoje kočice?

— Ali bi nam še domačijo rada po-
žrla? Najboljšo njivo v Lisičjaku so
ti zapisali! In kravo si dobila! Kaj še
hočeš?

Vmešala se je krčmarica:

— Poslušajte! Ali ste že pozabili,
da ste danes mater pokopali? Prišel
bo čas, ko se boste mirno zбоgali. Ra-
je za mater molite!

— Otroci, grdo je, da se skoraj na
materinem grobu prepirate!

— Da je grdo, pravite oče? Ko bo
pa vse zapravljeno, ko vam bodo kočice
prodali in vas pognali čez prag in ne
bo imel nihče ničesar več, tedaj bo
šele grdo!

— Eh, Ančka, daj si dopovedati!

— In vas krčmar, naj nič ne briga,
kaj je med nami!

— No, da! je krčmar obupno pogles-
dal proti Janži, češ, saj vidiš, da nič
ne pomaga.

— Midva sva mislila, da bi nama
zapisali, je razlagal Ančkin svoje že-
lje. Počasi bi že izplačala. Kovač sem
na železnici, pa prihranim tako nekaj
denarja. Čez leta bi lahko pričel ko-
vačijo na vašem, ker je kočica ob veliki
cesti.

— Tite malčki, veš, tudi ne morejo
ostati brez strehe, je skoraj poprosil
oče.

— Čigavi malčki? Fefka je že do-
volj stara, naj si poišče službo!

— Ni mi za Fefko. Za Rozikina se
bojim. Kaj naj ta dva počneta, ko sta
komaj shodila?

— Kaj? Za Rozikina boste skrbeli?
Kje je pisano? Ven ju vrzite! Naj ju
odvleče, odkoder ju je prinesla! Če
moram jaz za svoje garati, naj pa še
cna!

— Prekleteo, res je. Sama se okoli
vlači, vi ji pa pankrte redite! je po-
kimal Ančkin.

— Sram naj jo bo, še k materinemu
pogrebu se ni privlekla!

— Ančka, dobro veš, da ni mogla.
Predaleč je, jo je branil Janža.

— Kaj jo je pa vleklo tako daleč!
Kakor je moja sestra, ne pogledam je
nikoli več zaradi tega. Na materin po-
greb bi pa le lahko prišla!

V hišo je udarilo kričanje otrok.
Ančka se je obrnila in pogledala skozi
okno. Okoli studenca so se podili nje-
ni in Rozinini. Vlačili so vodo in se
škropili. Obrazi so jim žareli. Ančka
se je zaripla dvignila izza mize.

— Glej ga, aškerca, našo Tuniko
škropi z vodo!

Kar pognalo jo je k studencu. Na-
tepla je Rozininega otroka po rokah.

— Samo v škodo sta ljudem! Vi pa
v hišo!

Rozinina dva sta se skrila za hišni
vogal. Svoje je Ančka posadila v krč-
mi okoli peči.

— Iz teh pankrtov ne bo nikoli nič
prida! Po svetešnji obleki jo je škro-
pil, ali ste videli?

— Ančka, brzdaj malo jezik! Tudi ti ne veš, kako se bo tvojim godilo.

— Če bi bil moj otrok tak, ga zdaj razčesnem, da se mi ne bo treba jeziti na stara leta. In tem boste predali grunt, kaj? Če bi bila v vaši koži, bi dala starejšega za pastirja, za kravami se bo že podil.

— Kako naj takle otrok pase! Pojdi no, je oče še vedno miril.

— Le išči prepira! Naše koče pa le ne boš dobila! se je razjezila Fefka.

— Kdo jo bo pa prevzel? Več je zadolžena kot vredna!

Janža je vstal:

— Kako? Zadolžena? O kakšnem dolgu govorite?

— Krčmarja vprašajte!

— Čemu naj vprašam krčmarja?

Fefka se je pognala čez klopi k Ančki. Pobledele je kot stena.

— Ti mi boš usta zapirala? Svoj gołtanec bi raje včasih zaprla! Oče, ali

KMET (Foto)

ne veste, da so vam vaše babe grunt zapile?

Janža se je stresla roka. Postavil je kozarec počasi in mizo in se obrnil h krčmarju:

— Ti, Ploj, ali ti kaj dolgujem?

— Janža, vsedi se in pij. Pustite danes te zadeve in molite za mater.

Janži je zrasel glas:

— Povej, če ti kaj dolgujem?

— Janža, kaj bi tisto! Se bomo že pogovorili.

— Mene nič ne briga. Tistih par litrov, ki si mi jih poslal za sedmino, ti bom plačal. Za drug dolg ne vem.

Obrnil se je k Feiki:

— Je res?

Hči je zajokala, Ančka jo je dregnila.

— Prej bi se cmikala, prej! Vi ste hodili na delo, babe pa so pile doma.

— Niso ljudje zaman govorili, da je šel liter za litrom čez cesto, je potrdil Ančkin.

— Zakaj mi nisi povedal, Ploj?

Janža se je spomnil na rajnko:

— Prekleta baba!

— Sram naj vas bo, da preklinjate Mino v grobl! Sami ste tudi ves denar zapili!

— Ali si ga nisem mar prislužil?

— Mina ni imela nikdar nič dobrega pri vas. Kolikokrat ste jo pretepalil! Ne preklinjajte je, naj ima mir vsaj v grobl!

Janža je zamahnil proti krčmarici, da bi jo udaril po ustih. Jaka ga je zadržal.

Krčmarica je zavpila:

— Mene ne boste tepili! Mislite, da sem vaša baba? Čeprav sem ženska, kar sunem vas čez prag.

Ančka za njo:

— He, še veselji boste, če bi kdo domačih prevzel kočo, da bi na stara leta imeli kot pri svojih!

Jaku se je posrečilo odvléči starega iz hiše. Janža je preklinjal krčmarja, krčmarico, deco in Mino. Pri studentu se je sinu iztrgal, se zagnal proti verandi in udaril po oknu, da so se šipe razletele v krčmo.

— Prekleti Ploj! Prišel bo čas, ko boš tudi ti sit zemlje. Ko boš mrtev, ti bo še v usta silila. In ti, Ančka, hči si, pa nisi za troho boljša!

Potr se je zibal okoli:

— Kaj je meni za kočo! Ali tej ubogi deci hoče streho vzeti!

Fefka se je odločala z Rozininima otrokoma proti kočii.

V krčmi je Ančka pojasnjevala:

— Oče ne bodo več dolgo, potlej bi se pa tako prodalo. Kaj ne, Ploj, se bomo že nekako pobotali, da bo nama ostalo?

— Seveda, jo je potolažila krčmarica. Presneti Janža, zakaj je nad mano vpil? Sem jaz kriva, če je njegova baba rada pila?

★

V večerko sta šla Ančka in njen z otroki domov. Pred očetovo bajto sta sedela na podseku oba Rozinina. Ančkina starejša hči jima je pokazala jezika. Rozinin fantek je izgrebel kamen na dvorišču in ga vrget za njimi. Ančkina je zbežala k materi:

— Mama, Rozinin pankrt mi je kamen zagnal!

— Le pusti ga, dolgo mu ne bodo več potuhe dajali.

Ančkin si je ogledoval kočoo:

— Hram je videti uničen, čeprav je bil stari zidar. Popraviti ga bova morala.

★

Popoldne se je vračal čez mlinarjevo dvorišče Zatlar iz krčme.

— Kočarji so se že stepli za grunt. Mino sem nosil, pa sem ostal malo preveč na sedmini. V grob so jo že preklinjali!

Mlinar si je stepal moko s kape in rekel:

— Ali nisem pravil? Stara še ne bo pošteno mrzla, ko se bodo že za grunt pipali!

— Manj ima, bolj vpije, je vedela mlinarica.

★

Jeseni so odnesli tudi Janžo za Mino.

Kočoo sta dobila Ančkina, ki sta plačala dolg. Otroci so se razkropili. Jaka je šel nekam za hlapca, Fefka pa za deklo k Ploju.

Roza je prišla sama po svoja otroka. Starejšega je dala Lahu za pastirja, mlajšega pa neki kočarski babi.

Zvečer je stala Ančka na pragu in vpila, da so jo slišali daleč naokoli:

— Zda! Naj mečejo kamenje!

JULES VERNE IN RUSI

Romani slavnega francoskega pisca, ki so izšli v državnih izdajah v Moskvi, so dosegli velik uspeh. Dvajset tisoč milij pod morjem je bilo natisnjeno v 50.000 izvodih.

IZ ABESINSKE NARODNE ZAKLADNICE

I

PESMI

Poročna pesem

Tvoja svatovaška kočica je vzcvetela danes,
seštrjca moja poročena.
Tvoja svatovaška kočica je vzcvetela danes.
Da bi se je razveselil tvoj oče!
Da bi se je razveselila tvoja mati!
Tvoja svatovska kočica je vzcvetela danes.

Igra

Aja, ženca moja,
dolgi kuje moje časti:
oblaki na nebu.

Pripovedka

Železo je silno — premaga ga ogenj.
Ogenj je silen — premaga ga voda.
Voda je silna — premaga jo sonce.
Sonce je silno — premaga ga oblak.
Oblak je silen — premaga ga zemlja.
Zemlja je silna — premaga jo moški.
Moški je silen — premaga ga žalost.
Žalost je silna — premaga jo vino.
Vino je silno — premaga ga spanec.
Toda ženska je silnejša od vseh teh skupaj.

Ljubezenski distih

Če te ugrabim, dekle, poreko: pogledje
tatiča.

zvezdo je ukradel z neba, cvetko dehte-
čo iz zemljé.

Spev ob smrti mladega vojščaka

Vodja žalnega zbora: Resnično,
povejte kaj v njegovo čast, o vi, ki
plakate za njim!

Zbor: Ob smrti mladega velbloda, o
vi, ki plakate za njim!

Vodja žalnega zbora: Mladega,
mladega, mladega!

Zbor: Mladega, mladega velbloda v
plečohi starosti!

Vodja žalnega zbora: Sina koš
v polju!

Zbor: In sina plesa in godbe!

Vodja žalnega zbora: Čigar
prepaska je razprostrta na tleh!

Zbor: Čigar čast je bila tako visoka!

Vodja žalnega zbora: Sina pu-
ške in čete!

Zbor: Ki je bil v letih sulice!

Vodja žalnega zbora: Ah, po-
vejte kaj v njegovo čast, o vi, ki pla-
kate za njim!

ABESINSKI POGLAVAR V. PARADNI OBLEKI

Zbor: Da bi to bilo osvobojenje zanj,
o vsi, ki plakate za njim!

Vodja žalnega zbora: In nevesta bolečin!

Zbor: In da bi ga pokrilo toplo zavetje!

Vodja žalnega zbora: Tu je
A . . . , sin Beja . . . , ki leži iztegnjen
pred nami!

Zbor: Da bi bil tudi njegov sovražnik
tako iztegnjen pred nami!

II

BASNI

Dva laščnika oslov

Dva moža sta se srečala na cesti. Za vsakim od njiju je kracal osel. Moža sta se lepo pozdravila in oba osla sta storila takisto, drug na drugega sta položila glavi. Ko je eden od teh mož to opazil, je vprašal svojega druga:

»Midva sva se pozdravila, zakaj sta pa osla položila glavi drug na drugega?«

In tovariš mu je naglo odgovoril:

»Kako? Ti tega ne veš? Takole je: rod oslov je bil poslan k Stvarniku odposlanca, da bi prosil gospodarja nebes in zemlje, naj osvobodi dolgovneč človeškega trinoštva. Kadar od tistihmal osel sreča drugega osla, svojega brata vselej vselej hrž vpraša: »Ali se je naš sel že povrnil?« Znano je, da se vsi osli tega sveta, kadar se srečajo, tako izprašujejo, da namreč položijo glavo drug na drugega.«

Nauk: Vsaka stvar streže za svobodo.

Koze slon in leopard

Leopard je nekega dne odšel z doma in pustil sinčka samega v brlogu. Pa je prišel k leopardovem sinčku slon in ga do smrti potepal s svojimi mogočnimi tacami. Nekdo je o tem obvestil leoparda rekoč: »Tvoj sin je mrtev!« Leopard ga je vprašal: Kdo pa je umoril mojega sina? — »Slon ga je,« se je glasil odgovor. Toda leopard je zakričal: »To je nemogoče, slon ni usmrtil mojega sina, ampak koze so ga usmrtili!« Vse prigovarjanje: »Ne, slon ga je!« ni nič pomagalo, leopard je trdil kar naprej: »Kaj še? To so storile koze, nihče drugi bi ne mogel usmrtiti mojega sina!« Zdajci je leopard poskočil planil na koze in strašansko mesaril med njimi, da bi maščeval svojega ljubega sinčka. Zakaj, čeprav je natanko vedel, da mu je bil slon pomandral sina, se je z vso besnostjo spravil nad nedolžne koze — silnega slona se pač ni unal napasti — jih vse do kraja pokončal in se tako po krivici nad njimi osvetil.

Prav tako se godi še dandanašnji dan. Če te žali kdo, ki je silnejši in ti kratki pra-

vice, se ne boš zaletel vanj, ampak v tistega, ki je slabotnejši od tebe. Zato nam prav pravi pregovor: »Koze so krive, je rekel leopard.«

III

PREGOVORI

Suženj ne ljubi svojega tovariša v usodi.

Potuješ, potuješ naposled pa se vselej vrneš domov, živiš, živiš, končno pa se vedno vrneš v rodno zemljo.

Poštenost srca odtehta čitanje petdesetih psalmov.

Siv las pravi: »Prišel sem, da ostanem.«

Poberi tistega, ki je padel, in ne pozabi na tistega, ki je umrl.

Ne opravičiš se, če samo tožiš.

Zenska brez moškega, zemlja brez semen.

Resnica in jutro se le počasi svitata.

Modrost, zaprta v srcu, je kakor luč v vrču.

Oko in prijatelj — najmanjša stvar zadostuje, da ju rani.

Če se smrt malo zakasni, takoj misliš, da ne bo več prišla.

Po »Nouvelles littéraires« —

dr. Pavel Karlin.

MUSSOLINJEVA PROPUSTNICA

Angleški pisatelj A. J. A. Symonds ima že štiri leta popolni list, napisan l. 1921 v Milanu na Mussolinija, novinarja. Dovoljeval mu je potovati po vsem svetu, razen Rusije in Reke. V dveh mesecih so mu ga potrdile Madžarska, Francija, Poljska, Avstrija, Češkoslovaška, Jugoslavija in Španija. Obmejni vizum pa priča, da je prišel Mussolini samo v Avstrijo. Njegov pasopš je veljal samo za leto dni. Podaljšati pa mu ga ni bilo treba, kajti devet mesecev po prejemu zadevnega dokumenta je že korakal proti Rimu s svojimi drznimi srajcami. Polej pa Duce ni več potreboval prehodnice.

IZ LITERARNEGA SVETA

MANUEL GALVEZ

Naš naslovnik je prišel na svet 1. 1882 v argentinskem mestu Paraná iz odlične rodovine. Oče mu je bil poljedelski minister v pokrajini Santa Fe in narodni poslanec. Neki njegov stric je bil deželni predsednik iste province, narodni poslanec in notranji minister v narodni vladi.

L. 1905 je postal odvetnik. Dotlej je par let izdajal obzornik »Ideas«. Prvo knjigo stihov — El Enigma Interior (Notranja uganka) — je dal na svetlo l. 1907. Pisateljica Delfina Bunge mu je postala zakonska družica l. 1910. Prvi veliki slovstveni uspeh je dosegel tri leta pozneje s knjigo o Španiji: El solar de la raza (Rodovnik plemena), širokim ljudskim plastem pa se je prikupil z romanom La Maestra normal (Učiteljica), priljubljen zlasti nežnemu spolu.

Izredno pozornost pa je l. 1918 vzbudil velikomestni roman Nacha Regules. Upton Sinclair ga je postavil nad Tolstega Vstajenje. Ni čudo, da se je delo prevedlo na toliko jezikov: francoski, angleški, nemški, portugalski, ruski, češki, italijanski, jidiš, švedski, bolgarski, nizozemski, grški. V Beogradu se je lotil prevajanja Muhamed Hadžić, »a že nekaj časa nisem več slišal o njem, mi piše avtor 24. julija t. l.

L. 1917 je Galvez ustanovil založniško zadrugo — Cooperativa Editorial — ki jo tvorijo pisatelji v Buenos Airesu. Prav tehtna je njegova trilogija Escenas de la guerra del Paraguay (Prizori iz vojne v Paraguayu) iz l. 1928/29.

L. 1930 je osnoval PEN klub in mu je bil prvi predsednik. Trikrat je obiskal Evropo, zadnjič je hodil l. 1925/26, po Palestini, Egiptu, Grčiji, i. t. d. Iz nove grščine je celo nekaj stvari prevedel v svojo materinščino. Celih 25 let je bil nadzornik srednjih šol.

V l. 1931, 32 in 33 je bil kandidat za Nobelovo nagrado. Predlagajo ga večinoma ameriške osebnosti in nekatere evropske kot Roman Rolland.

Njegovo književno delo obsega kakih 30 snopičev, od teh 18 romanov. Cele knjige ali posamezne večje povesti so izšle v 16 jezikih.

Letos sem prečital njegov psihološki roman.

»Miércoles Santos« Velika sreda (Buenos Aires, Juan Roldán y Cia, Florida 359. l. 1930, str. 200). Delo je izšlo tudi v Londonu, New Yorku, Parizu, Rimu, Pragi, Atenah i. t. d. V Italiji je izzvalo velikanski odmev, posebej v katoliških krogih. Prej ali slej ga bodo ponašili isti krogi nemara tudi v Ljubljani. Potem se bo uresničila tudi pisateljeva želja: »Me gustaria mucho que ese pequeño libro se pudiera traducir al esloveno«, t. j. jako bi me veselilo, če bi se ta knjižica mogla posloveniti...

MANUEL GALVEZ

Vse dejanje se vrši na en sam dan: na vse zgodaj mora oče Eudasio Solanas iti k bojniku in pozno zvečer se neha njegov posel. S čudovito spretnostjo in verjetnostjo je znal pisec osredotočiti dogodke in razmišljanja, tako da je podal zgoščeno umetnino. Poznavalcem tujih književnosti lahko pripomnim, da sodi delo v vrsto slovstva, kakršno predstavlja Bernanos. Sous le Soleil de Satan, gospodična Cather, Death Comes for the Archbishop.

Nekatere povesti, n. pr. Historia de Arbabal. Predmestna zgodba (v češčini: Dčvče z jatek), se dajo primerjati z umotvori Gorkega in J. Rosny'ja.

Naposled naj omenim, da se bo prihodnje leto v avgustu vršil PENklubski kongres v Buenos Airesu. »Potovanje bomo plačali vsaj enemu zastopniku Jugoslavijec, mi sporoča g. Galvez, »vendar ti bilo lepo, ako bi prišlo več odposlancev. Upam, da se udeleži shoda kak odličen slovenski pisatelj. Kot prvi predsednik našega centra se zanimam za uspeh zbor.« Dr. A. Debeljak

Ugotovitev: V št. 13. je bilo v poročilu o Lj. Zvonu rečeno, da je izšel trojni zvezek brez navedbe urednika in tiskarne, kar ni točno. Zvezek brez omenjene navedbe na drugi strani ovitka je prejelo uredništvo le slučajno. Urednik.

N A Š J E Z I K

Carpe diem! ali po naše: Kratko pristriži nade svoje! si je mislil T.D. (Slovenec 14. novembra 1935), ko je v zadnjem trenutku pred izidom novega slovenskega pravopisa izbral ugodno priliko jezikovne vrtoglavosti, s katero begajo klasični filologi v pismu in besedi naše mirno ljudstvo. Opozoril je namreč javnost ob bližajoči se dvatisočletnici Horatiusovega rojstva na slovenski prevod Horatijevih satir in pisem z željo, da spoznamo iz njih Horatiusa človeka, saj je pravkar postal Horat naš oče. Pa to ni vse!

Odbor Slovenske šolske matice obljublja jubilejni članek za Horacijjevo dvatisočletnico, naši dijaki nosijo s seboj Horaca in v šoli berejo Horacove pesmi, a zadnjič mi je neki dijak hvalil Horatove satire, drugi pa se je pošteno znesel na Horacževa pisma. Pa naj reče kdo, da nismo iznajdljivi! S. B.

Olimpijada — olimpije? Neki Stanko Trček trdi v Sokolu 1935, str. 283—281, da je naziv olimpijada pogršen za olimpijske tekme, pravilno pa olimpije. kajti olimpijada označuje štiriletno razdobje med enimi in drugimi igrami. Avtorju, ki se opira na stare Grke in na neke novejšje pisce, je pritril A. D. (Jutro 16. novembra 1935).

Ta jezikovna novotarja je nepotrebna: 1) sam avtor pravi, da je v stari grščini izraz olimpijada žešče označeval razdobje kot pa igre same, torej ne vedno in izključno le dobo; 2) termin olimpijada je danes pri nas in še marsikje v kulturni Evropi splošno sprejet in ima ustaljen pomen: olimpijske tekme; 3) beseda olimpijada je s svojim obrazilom postala produktivna in po njenem vzoru so stvorili nov naziv balkanijada, ki označuje le tekme in ne kaže prav nič na dotaj med enimi in drugimi tekmami.

Spričo takega in tako korenitega rešetarjenja našega knjižnega jezika samo še čakam, kdaj bom zagledal v naših dnevniških prvo nakazo v temle slogu: olimpijsport, olimpiastadion itd. S. B.

Dobra reklama. Nedavno smo čitali po naših dnevnikih in ulicah reklamo za film: »Kako je končala ljubezen in se spraševali, koga je končala, ali sebe, ali njo, ali njega, ali oba, ali pa celo vse tri. Šele tovariš, ki je pravkar prišel iz kina, nas je rešil brezplodnega razglabljanja in nam pojasnil, kako se je ljubezen končala. Taka reklama vsaj nekaj vleče. S. B.

Logičnost v jeziku je lepa, a vražja reč. V zadnjem sešitku pravkar izhajajočega Slovarja slovenskega jezika, str. 144, zahteva sestavljalec dr. Joža Glonar, da predlog k »ne sme ostati sam na koncu pisane ali tiskane vrstice, ampak da se mora pisati in izgovarjati skupno z besedo,

Toda glej spaka! Eno vrstico nižje je zapisal isti avtor primer zoper svoje pravilo in pet vrstic dalje drugega. Zares izjema potrjuje pravilo. S. B.

Solnce — sonce? To že do danes nerešeno vprašanje našega pravopisa je s salomonsko modrostjo rešil dr. Joža Glonar, ki piše v zgoraj omenjenem slovarju vse do 134. vrste solnce, od 136. vrste dalje pa sonce. Iz tega izvajamo za prakso preprosto vodilo: spčetka piši v svojem delu solnce z l-om, ko pa ti začne roka omahovati, tedaj začni zaradi ekonomije pisati sonce brez l-a. S. B.

TEHNIČNI OBZORNİK

Norveška metropola Oslo se je odločila, da bo povsem odpravila električno cestno železnico ter jo nadomestila z avtobusi. V to svrhu bodo nakupili mestni očetje 500 omnibusov, ki bodo omogočili vzdrževanje prometa na 100 projektiranih avtobusnih progah.

Tujsko-prometna zveza severnih držav Evrope je sklenila, da bo vse razpoložljive sile uporabila za ureditve avtomobilske ceste okoli Vzhodnega morja. Cesta naj bi imela izhodišče v Berlinu ter vodila preko vzhodne Pruske v Litvo, od tu dalje v Rigo, Estonsko, Leningrad, Helsingfors in Petsamo ob finskem obrežju Severnega morja. Od Petsama dalje bi se preokrenila proti jugu preko severne Norveške in švedske proti Stokholmu in Oslu.

Kite bodo odšle pobjajali na bolj človeški način z električnimi ostvami. Ostvo bodo namreč zvezali s tanko električno žico, po kateri bodo dovajali in trup ranje, ne živali izmenični tok visoke napetosti, ki bo ubil žival preje nego v eni minuti.

V bližini Budimpeste so odkrili v globini 280 metrov (zdani) vir zemeljskega plina. Plin ima pritisk 20 atmosfer. Ker izločuje znanja dnevno, 60.000 kubičnih metrov plina, upajo, da bodo z njim krili vsa potreba po plinu, ki jo ima bližnje glavno mesto.

Jugoslovanska rudna nahajališča manganova so dobila velikega konkurenta v pravkar odkritih skavcih manganove rube v južnovzhodni Poljski, po cenitvah geologov namreč tamkajšnja jezica nad deset milijonov ton rude.

Največjo znatnost z zrakom hlajene, ga letalskega motorja ima moderni angleški zvezani motor »Pegasus Xc. Zgrajen je iz devetih motorjev ter ima učinek 920 konjskih sil. Ker tehta le 452 kilogramov, odpade pri njem na konjsko silo manj ko pol kilograma. Če povemo k temu, da so pred pet in tridesetimi leti tehtali motorji za zrakoplove 20 kilogramov za vsako konjsko silo, moremo šele pravilno oceniti napredek tehnike v zadnjih desetletjih.

FILATELIJA

Znanke na debelo

Veliko število držav je že spoznalo, da se da z znamkami dosti zaslužiti. Leto za letom izdajajo kopicno novosti, ki seveda niso poceni. Po večini so kilometrske serije, katerih višje vrednote praktično skoraj ne pridejo v poštev. Razen tega so postale zadnja leta prav priljubljene tudi dolge serije znamk za letaisko pošto, ki jih kupujejo skoraj izključno le filatelisti.

Tipičen primer države, ki zna spretno izrabiti filatelistično konjunkturo, je Italija. Res, ne da se tajiti, znamenke, ki jih izdaja za vsako najmanjšo priložnost, so tehnično tako lepo izdelane da jih je veselje pogledati, vendar pa je počasi teh znamk le preveč in resni filatelisti so jih začeli že bojkotirati.

Zanimivo je ugotoviti, koliko znamk je izdala Italija s svojimi kolonijami v lanskem letu. Podatki so vzeti iz Senfovega kataloga za leto 1936.

V Italiji sami je izšlo 1934 1.74 različnih znamk, ki stanejo vse skupaj 208.60 lir. Enotna kolonialna vrsta znamke, ki velja jo v vseh kolonijah, se je pomnožila za 17 znamk, ki stanejo skupaj 148.10 lir. Italijanska kolonija Libija je izdala 13 znamk v skupni ceni 40.50 lir. Ta kolonija pa je v spet razdeljena na dve pokrajini, Cirenaika in Tripolitanijsko — ki imata tudi svoje posebne znamke. Cirenaika jih je dobila lani 27 za 117.10 lir. Tripolitanijska pa celo 41 za 163.35 lir. Tako lahko lenijo v Libiji na pisma pet različnih vrst znamk: italijanske libijske, kolonialne, cirenaičke in tripolitanske. Za svoje otočje v Egejskem morju je izdala Italija lani 33 znamk, ki stanejo 68.60 lir za kolonijo Eritrejo pa 43 za 145.90 lir. Vseh znamk je torej izdala Italija s kolonijami vred lani 293 in stanejo vse skupaj 1110.75 lir za sedanje razmere prav čedno vsotico. Mogoče pa je seveda, da smo še kaj prezrli.

Ta praksa v Italiji ni nova. Pred leti je zasedla Italija majhno kolonijo Džubo, ki jo malokdo pozna. V dveh letih je izdala tam 72 različnih znamk.

Zanimivo je v Italiji in kolonijah vprašanje letalskih znamk. Pred leti je izdala Italija posebno letalsko spominsko znamko z Dantejevim likom, ki stane nominalno 100 lir. Toda samo to še ni bilo dovolj. Ista znamka je izšla potem še pretiskana v nekaterih kolonijah! Za Babov polet v Južno Ameriko so izšle posebne znamke z zelo visoko nominalno, kar pa še ni bilo dovolj. Znamke so ločili potem še tako, da je bilo na vsaki posebej napisano ime letalca, ki je slučajno prenesel pismo. Tako je nastala iz dveh znamk nad dvajset znamk in kdor je hotel vmeti vse, je moral odrediti precej stotakov v lirah.

Za sedanje in prihodnje leto pričakuje mo še dolgo vrsto znamk iz zavzetih teri-

torijev v Abesiniji in najbrž bodo čez nekaj let pretiskane tudi višje vrednosti raznih serij iz zadnjih let, ki jih zaradi visoke cene noče nihče več kupovati. Filatelistom se torej obetajo še zlati časi.

Novе znamke

Andorra: Andorra, ki ima francosko poštno upravo, je izdala provizorne znamke po 20 centimov. Pretiskana je stara znamka po 50 centimov s sliko St. Miguela d'Ebgoastera iz leta 1932.

Brazilijska: Pred kratkim so izšle portovne znamke na papirju z novim vodnim znakom.

Kanada: Izšla je portovna znamka po 4 cente v novem formatu in črtežu.

Sestanki ljubljanskih klubov

»Slovensko filatelistično društvo« ima redne sestanke vsako sredo zvečer v restavraciji »Zvezdice« in v nedeljo dopoldne v kavarni »Zvezdice«. »Ljubljanski filatelistični klub« pa vsak torek zvečer v salonu pri »Sesticu«.

PRAKTIČNE NOVOTE

Da si prihraniš jezo pri telefoniranju

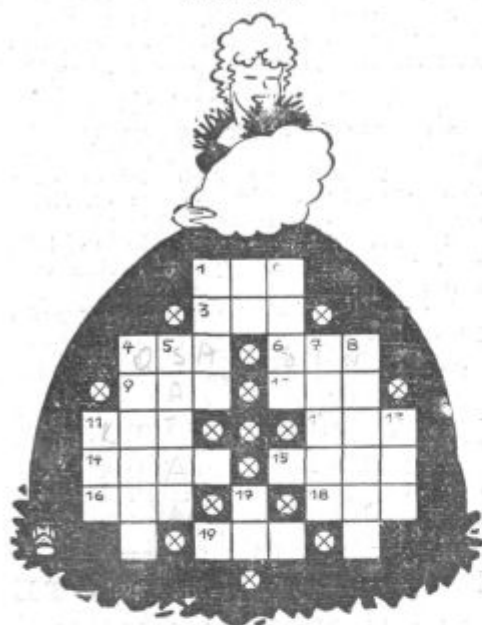
Kdo se ni še nikoli jezi, rad vrvice telefonskega aparata na mizi? ko se oglasi telefon, zagradiš hitro poslušalko in malokdaj se zgodi, da bi se vrvice pri tem ne

zaplela v različne predmete na mizi in jih tudi prevrnila. Vsega tega ne bo več, če si omisliš praktični mali navijalec za vrvice. To je priprava, ki jo pritrdiš med telefonski aparat in slušalko, pa naviješ vrvice nanjo. V navijalcu je vzmet, ki drži vrvice, da se ne more sama odviti, po drugi strani pa dovoljuje, da odvijesh vrvice na poljubno dolžino. Priprava je iz izolirnega materiala in torej ne more povzročiti kakšne motnje, tudi vrvice se ne poškodovata, ker teče po valjih, na katerih se ne more drgniti.

KRIŽALJKA „ROKOKO“

Crassus

Vodoravno: 1. spisal je roman »Grunt«, 3. krstno ime urednice ženskega mesečnika, 4. žuželka, 6. mlajši sorodnik, 9. perzijski naziv za smolnato previeko, 10. letos ustanovljen francoski obzornik za slovanske stvari (narobe), 11. ribak, morski velikan, 12. zarodnik domačega goveda, ki je na Poljskem še živel do 17. stol., 14. orodje (srbarv.), 15. imo najstarejšega prešerneslovca, 16. niponski denar, 18. priimek ljubljanskega vseučil. prof. ki je bil nedavno v Sev. Ameriki (obratnica), 19. glava (arab.) v Abesiniji poglavar.

Navpik: 1. bédro, noga, 2. ledena gazki hitro zvodeni, 4. kačji lov, svlak, 5. hudč, 7. junak v Finžgarjevem romanu »Pod svobodnim soncem«, 8. bedast, 11. vprašalni zainek, 12. doba, termin, 17. egiptovski bog.

Rešitev problema 138

1. 0—0—0! Kxa2(a) 2. Td1—d3

1. . . Kxa4(b) 2. Td1—d5. Star dovtip, toda spretno konstruiran.

ZA BISTRE GLAVE

RESITEV k št. 183

(Naprava za namakanje)

Da si odgovorimo na to vprašanje brez kompliciranih računov, si napravimo model: okroglo ploščo, ki jo podpremo v središču in potem v horizontalnem ravnovesju. Okrog nobenega premera se ne bo nagnila na eno ali drugo stran. To ravnovesje pa ostane tudi tedaj, če zarišemo na obod plošče vrhove pravilnega deveterokotnika (ali drugega mnogokotnika) in postavimo na vsako takšno točko enake uteži, n. pr. po 1 dekagram. Če potegnemo poljuben premer, učinkuje vsaka teh uteži z vzdvodno ramo v dolžini navpičnice, ki jo potegnemo na premer. Ravnovesje obstoji tedaj samo v primeru, če je vsota vzdvodnih ram na eni strani enaka vsoti na drugi strani. Vsote navpičnic so tedaj ob vsaki smeri premera in pri vsakem pravilnem mnogokotniku na obeh straneh enake. Petorica cevi je skupaj vedno enako dolga kakor četvorica.

RESITEV k št. 184

(Najprvo pretehtaj, potem igray)

Navedeno pravilo velja seveda samo pod pogojem, da so različni možni primeri med seboj enako verjetni. Tega pa v našem primeru ni. Vzemimo, da je v vreči deset belih in isto toliko rdečih kroglic. Verjetnost, da potegnemo rdečo kroglico, je potem 10:20 ali $\frac{1}{2}$. Če je nastopil ta primer, potem je v vreči še devet rdečih kroglic proti desetim belim. Verjetnost, da bomo sedaj potegnili rdečo kroglico, ni več $\frac{1}{2}$, temveč samo $\frac{9}{19}$. Za nastop dogodka »dve rdeči kroglici« tedaj ne smemo staviti na $\frac{1}{2}$ krat $\frac{1}{2}$ je enako $\frac{1}{4}$, temveč samo $\frac{1}{2}$ krat $\frac{9}{19}$ je enako $\frac{9}{38}$. Prav toliko bi morali staviti na »dve beli kroglici.« dočim bi na »belo in rdečo kroglico« stavili več nego dvakrat $\frac{1}{4}$, namreč toliko kakor dvakrat $\frac{10}{38}$ je enako $\frac{20}{38}$.

Zelo očitna postane miselna pogreška, če vzamemo, da je v vreči mnogo belih in samo malo rdečih kroglic. Potem bi obstojale še vedno gornje štiri možnosti, toda nihče ne bi bil naklonjen temu, da bi stavil 1 : 4 na »dve rdeči.«

Popravi, na str. 200. Kitaj v št. 13 g. Strniše pravilno: a vse bi še enkrat pretrpel in ne vendar, na str. 203. v sestavku »Crnogorske anekdote« pa št. taj pravilno Zupanič in ne Zupanič.

UREDNIK IVAN PODRZAJ — TELEFON ST. 3126 — UREDNIŠTVO NACELNO NE VRAČA ROKOPISOV — IZDAJA ZA KONZORCIJ ADOLF RIBNIKAR — TISKA NARODNA TISKARNA V LJUBLJANI. PREDSTAVNIK FRAN JEZERSEK Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knafljeva ulica 5 — Mesečna naročnina Din 4.—, po raznašalcih dostavljena Din 5.—